

Міністерство освіти і науки України
Державний вищий навчальний заклад
«Донбаський державний педагогічний університет»
Горлівський інститут іноземних мов
ДЗ «Луганський національний університет імені Тараса Шевченка»
Мелітопольський державний педагогічний університет
імені Богдана Хмельницького
Pontificia Universidad Católica Madre y Maestra
(Домініканська Республіка)

**«ЛІТЕРАТУРА, ПСИХОЛОГІЯ, ПЕДАГОГІКА
У РАКУРСАХ ВЗАЄМОДІЇ»**

**Матеріали
III Міжнародної науково-практичної конференції**

6 листопада 2025 року

Дніпро – 2025

УДК 82+159.9+305+37+81
Л64

Друкується за рішенням вченої ради
Горлівського інституту іноземних мов
ДВНЗ «Донбаський державний педагогічний університет»
(протокол № 4 від 26. 11. 2025 р.)

Рецензенти:

д. філол. наук Н. В. Дьячок,
к. псих. наук І. Ю. Остополець

Редколегія:

д. філол. наук С. А. Комаров (головний редактор)
к. філол. наук І. О. Скляр (відповідальний редактор)
к. псих. наук Т. В. Борозенцева (відповідальний редактор)
к. пед. наук О. М. Гармаш (відповідальний редактор)
д. філол. наук Т. М. Марченко
д. філол. наук Я. Ю. Голобородько
к. пед. наук Н. А. Несторук
к. філол. наук Л. В. Суховецька

Л64 Література, психологія, педагогіка у ракурсах взаємодії: матеріали III Міжнародної науково-практичної конференції (Дніпро, 6 листопада 2025 р.). Дніпро: ГПМ ДВНЗ «ДДПУ», 2025. 290 с.

У збірнику друкуються матеріали III Міжнародної науково-практичної конференції «Література, психологія, педагогіка у ракурсах взаємодії», яка відбулася 6 листопада 2025 року.

Для наукових робітників, аспірантів, студентів, які здійснюють розвідки у галузі гуманітарних і суспільних наук.

УДК 82+159.9+305+37+81
© ГПМ, 2025

Отже, подолання бар'єрів у навчанні студентів з ООП у вищій школі потребує системного підходу:

- упровадження універсального дизайну в проектування курсів;
- розвитку тьюторських і менторських програм;
- методичної підготовки викладачів до роботи в інклюзивних групах;
- модернізації інфраструктури та цифрової екосистеми;
- формування інклюзивної культури у ЗВО.

Реалізація цих напрямів сприятиме підвищенню якості освітнього процесу, забезпечить академічну успішність студентів і сприятиме утвердженню принципів соціальної справедливості у вищій школі України.

ЛІТЕРАТУРА

1. Гладуш В. А. Інклюзивна освіта в Україні – успіхи, проблеми, перспективи. URL : <https://lib.iitta.gov.ua/id/eprint/729855/> (дата звернення: 17.10.2025).
2. Ткаченко О. Т. Інклюзивна освіта в Україні: сучасний стан та перспективи розвитку. *Вісник Донецького національного університету імені Василя Стуса. Серія Психологічні науки*. 1 (1). 2022. С. 79-86.
3. Florian L., Black-Hawkins K. Exploring Inclusive Pedagogy. *British Educational Research Journal*. 37 (5). 2011. P. 813-828.
4. Karcia S. Enabling Access: Reflecting on Inclusive Education Practice. *Support for Learning*. 38 (2)/ 2023. P. 161–176.

УДК 159.923.2

О. Д. Кресан

Ніжин

ОПОВІДЬ НАРАТИВУ ТА STORYTELLING ЯК ТЕРАПЕВТИЧНА ПРАКТИКА У МЕЖАХ ГУМАНІСТИЧНОЇ ПСИХОЛОГІЇ

Існування особистості в сучасному світі пов'язане зі щоденною необхідністю долати виклики, які постійно виникають в соціальному та особистому просторах її життєдіяльності. До екзистенційних і техногенних труднощів сучасності додаються випробування, притаманні саме для українських реалій, у вигляді повномасштабного вторгнення та військових дій на території нашої країни. Все це поглиблює і так складну особистісну кризу, для вирішення якої необхідні нові парадигми та пошук альтернативних шляхів підтримки людини у ситуаціях кризи й невизначеності.

Одним із таких шляхів в епоху розвитку постмодерністської психології став напрямок наративної психології, що пропонує вивчати особистість та допомагати їй через створення оповіді – наративу. Ідея про те, що людина осмислює себе і світ через оповіді (наративи), почала активно розвиватися у 1970-1980-х роках ХХ століття у межах так званого «наративного повороту» (narrative turn) у гуманітарних науках. Дж. Брунер (Jerome Bruner) – один із засновників когнітивної психології – у 1986 році у праці «Actual Minds, Possible Worlds» довів, що людське мислення має дві форми: парадигматичну (логічно-наукову) та наративну (оповідну), через яку люди конструюють значення власного досвіду [1].

Теоретики соціального конструкціонізму (К. Герген, М. Вайт, Д. Епстон та ін.) розвинули цю ідею, показавши, що ідентичність людини – це не стабільна сутність, а історія, яку вона про себе розповідає [7]. На цій основі виникла **наративна психотерапія** (1980–1990-ті), де психотерапевт допомагає клієнту «переписати» власну історію, знайти альтернативні, більш ресурсні наративи. Таким чином у психології з'явився підхід, який розглядає людину не як об'єкт для вивчення, а як оповідача власного життя, де провідне значення мали життєві події та їх сприйняття і переживання людиною [5; 6].

Однією з наративних практик є *сторітелінг* / *Storytelling* (з англ. – розповідання історій) – оповідь життєвих історій у процесі психотерапевтичної чи будь-якої іншої взаємодії, що застосовується з різними цілями (для ілюстрації ідей оповідача, для кращого розуміння тощо). На думку J. M. Del

Negro та M. Kimball, сторітелінг є кроком до взаємозв'язку між людьми та до спільноти [3, с. 3]. Сторітелінг становить особисту (сам на сам) оповідь усного нарративу в реальному часі. Це задовольняє важливі соціальні та індивідуальні потреби, бо люди мають вроджену потребу передавати свої почуття та переживання через історії, оскільки «бути людиною (human) – це розповідати історії» [3]. Таке бачення особистості можна назвати гуманістичним розумінням її природи, оскільки вивчення людини як оповідача історій та нарративів і водночас носія смислів збігається з гуманістичним баченням особистості в однойменному психологічному напрямку.

Гуманістична психологія, що виникла в другій половині ХХ століття, предметом дослідження визначає особистість як неповторну цілісність (А. Маслоу, Дж. Бюдженталь, К. Роджерс та ін.). Основна увага тут приділяється унікальності особистості, її суб'єктивному досвіду, саморозвитку, значущості сенсів і цінностей. Так, автор основоположних принципів гуманістичної психології Дж. Бюдженталь вважав, що «...ми повинні повертатися до людини як до того, хто *переживає*, хто *створює смисли*, хто *проживає себе у світі*» [2]. Вираження свого внутрішнього світу, переживання себе та пошук і створення смислів можливі якраз у межах оповіді життєвих історій, коли людина рефлексує пережиті події та структурує свій життєвий досвід та внутрішній світ [5]. Таким чином оповідь нарративу та життєвих історій стає терапевтичним процесом, в якому людина не лише виражає себе та власні переживання, а й створює власну ідентичність та конструює свій досвід у момент оповіді [4].

Розглядаючи цю практику в контексті гуманістичної психології та психотерапії, можемо виокремити *психотерапевтичні можливості*, що передбачають насамперед усвідомлення власної історію, ідентичності та досвіду особистості. Особливе значення має усвідомлення переживання, яке мало значний вплив на події, про які йдеться в історії [6].

Крім цього, створення нарративу та історій дає можливість рефлексії над тим, як людина сама розповідає про себе (які сюжети, образи, ролі, герої чи

антагоністи присутні), а також через оповідь людина може знайти автентичні частини себе, які вона прагне розвивати [4; 6; 7 та ін.]. Зміни особистості в процесі психотерапії можуть полягати у тому, щоб змінити спосіб, у який людина сприймає себе й своє життя та переписати історію, змінивши оповідні рамки, виділити ті моменти, які можуть бути ресурсними для клієнта, повернути собі власний вибір і власну суб'єктність [4; 6; 7 та ін.].

Таким чином, оповідь наративу та storytelling, з одного боку, є ефективною психотерапевтичною практикою, а з іншого – це необхідна умова саморозвитку особистості, що відзначається в межах гуманістичної психології та психотерапії. Оповідь історій є природною потребою людини як соціальної істоти, тому в цьому виявляється її гуманістична сутність. Психотерапевтичним ефектом, що притаманний для наративної психотерапії, а також визначається як мета психологічної допомоги гуманістичних напрямках, є усвідомлення себе та своїх переживань, рефлексія та структурування свого досвіду і внутрішнього світу, а також пошук власних ресурсів та власної самобутності, що дозволяє переписати історію для досягнення бажаного фіналу.

ЛІТЕРАТУРА

1. Bruner Jerome. Actual Minds, Possible Worlds. Harvard University Press Cambridge, Massachusetts and London, England, 1986. 217 p.
2. Bugental James F. T. The Art of the Psychotherapist. Norton & Company, New York – London, 1992. 340 p.
3. Storytelling. Art and Technique. 5th edition. Janice Del Negro (editor). Santa Barbara, 2021. 465 p.
4. Freedman Jill & Combs Gene. Narrative Therapy. The Social Construction of Preferred Realities. Evanston Family Therapy Center, Evanston, Illinois, W. W. Norton & Company, New York e London, 1996. 344 p.
5. Кресан О. Д. Рефлексивність особистості як чинник переживання та усвідомлення життєвих подій шляхом їх наративізації. *Особистість та її*

історія : колективна монографія / за ред. Н. В. Чепелевої, М. В. Папучі. Ніжин: НДУ ім. М. Гоголя, 2018. С. 324-341.

6. Кресан О. Д. Психологічні особливості переживання та усвідомлення особистістю життєвих подій: дис. ...канд. психол. наук: 19.00.01 / Інститут психології ім. Г. С. Костюка НАПН України / О. Д. Кресан. Київ, 2017. 288 с.

7. Наративні психотехнології / Чепелева Н. В., Смульсон М. Л., Шиловська О. М., Гуцол С. Ю.; за заг. ред. Чепелевої Н. В. Київ: Главник, 2007. 144 с. (Серія «Психол. інструментарій»).

УДК 811.111'36

Olena Krut

Dnipro

THE USE OF TENSES IN ACADEMIC WRITING

One of the debatable problems in academic writing is the appropriate use of tense. Tense can be considered as “a tool” for English speakers to express time in the way a native speaker used to [2; 3]. In most of the papers the English-learning students use the requirements for exchanging their experiences in research. In order to describe the results of research the English students need to identify the appropriate tense.

Hofmann (2014) points out the rules for the use of tense in academic writing [2]. For example, past tense can be observed in specific conclusion, whereas Present Perfect shows findings and events started in the past and still going on in present. Wallwork (2012) considers that Present Perfect serves to introduce the method as the subject of the verb, whereas Simple Past shows the author as the subject of it [4].

Generally, verb tense relates to events occurring in the time a statement is made (past, present and future). The tenses the most frequently used in academic writing are Past Simple, Present Simple and Present Perfect. Past Simple can be used while describing historical events in the past or reporting on methods or results. Present